ОГЛЯДИ

DOI 10.35220/2078-8916-2019-34-4-57-61

УДК 616-089.23.004-312-71:001.5.008.5

С. В. Рачинский, С. А. Шнайдер, д. мед. н.,
В. А. Лабунец, д. мед. н.,
О. В. Лабенец, к. мед. н., Т. В. Диева, д. мед. н.

Государственное учреждение «Институт стоматологии и челюстно-лицевой хирургии Национальной академии медицинских наук Украины»

ЗАБОЛЕВАЕМОСТЬ И СОСТОЯНИЕ СТОМАТОЛОГИЧЕСКОЙ ОРТОПЕДИЧЕСКОЙ ПОМОЩИ У ДОПРИЗЫВНИКОВ И ВОЕННОСЛУЖАЩИХ УКРАИНЫ (Обзор литературы)

В статье наведен краткий обзор литературы о состоянии стоматологической помощи у лиц призывного возраста, допризывников и военнослужащих срочной службы на Украине. Доказано о значительном уровне стоматологической заболеваемости и крайне низком объеме обеспеченности данной категории населения страны в оказании ортопедической помощи.
Рекомендовано проведение коренной реформы организации оказания данного вида специализированной медицинской помощи путем целенаправленных научных исследований на основе Государственной поддержки.
***Ключевые слова**: допризывники, военнослужащие стоматологическая заболеваемость, ортопедическая помощь.*

С. В. Рачинський, С. А. Шнайдер,
В. А. Лабунець, О. В. Лабенець, Т. В. Дієва

Державна установа «Інститут стоматології та щелепно-лицевої хірургії Національної академії медичних наук України»

ЗАХВОРЮВАНІСТЬ ТА СТАН СТОМАТОЛОГІЧНОЇ ОРТОПЕДИЧНОЇ ДОПОМОГИ У ДОПРИЗОВНИКІВ ТА ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ УКРАЇНИ (Огляд літератури)

У статті наведено короткий огляд літератури про стан стоматологічної допомоги у осіб призовного віку, допризовників та військовослужбовців строкової служби на Україні. Доведено про значний рівень стоматологічної захворюваності і вкрай низькому об’ємі забезпеченості даної категорії населення країни в наданні ортопедичної допомоги.
Рекомендовано проведення докорінної реформи організації надання даного виду спеціалізованої медичної допомоги шляхом цілеспрямованих наукових досліджень на основі Державної підтримки.
***Ключові слова:** допризовники, військовослужбовці стоматологічна захворюваність, ортопедична допомога.*

S. V. Rachinskij, S. A. Shnajder, V. A. Labunec,
O. V. Labenec, T. V. Dieva

State Establishment «The Institute of Stomatology and Maxillo-Facial Surgery National Academy of Medical Science of Ukraine»

MORBIDITY AND CONDITION OF DENTAL ORTHOPEDIC CARE IN PRE-CONSCRIPTS AND MILITARY PERSONNEL OF UKRAINE (Literature review)

The article presents a brief review of the literature on the state of dental care in persons of military age, pre-conscripts and conscripts in Ukraine. It was reported about a significant level of dental morbidity and extremely low level of provision of this category of the population in the provision of orthopedic care.
It is recommended to carry out a radical reform of the organization of this type of specialized medical care through targeted research based on State support.
***Key words:** pre-conscripts, military personnel dental morbidity, orthopedic care.*

Общеизвестна высокая степень распространенности стоматологической ортопедической заболеваемости среди лиц молодого возраста Украины [1-9], несвоевременное ортопедическое лечение которой приводит к быстрому появлению различных вторичных зубочелюстных деформаций и аномалий [10,11], что весьма значительно ухудшает и усложняет клиническую ситуацию всей зубочелюстной системы [12-14], нижнечелюстного сустава [15-17] и, особенно, анатомо-топографического состояния опорных зубов [18]. При этом, по данным [7] уже в ближайшее время резко возрастет ничем неоправданный предварительный предпротезный объем обязательных терапевтических, ортодонтических и хирургических вмешательств, весьма значительно увеличивающих помимо медицинской еще и финансовую составляющую.

Учитывая наведенное выше и в силу вполне понятных причин весьма актуальным и жизненно важным именно на сегодняшний день, нам представляется исследование данного вопроса у допризывников, студентов военных училищ и военнослужащих срочной службы в нашей стране.

© Рачинский С. В., Шнайдер С. А., Лабунец В. А., Лабенец О. В., Диева Т. В., 2019.

Так, согласно данным [20-22], распространенность зубочелюстных аномалий среди допризывников достигает 63,3 %. При этом практически 2 % данных молодых людей имеют абсолютные ограничения к службе в армии. Помимо этого, у 22,6 % лиц в возрасте 18-22 года, занимающихся в военных училищах Киева выявлены дефекты зубных рядов.

Исходя из фундаментальных исследований Камалова Р. Х. (2001, 41-43) по данной проблеме, основанных на проведенных им стоматологических осмотров лиц срочной службы в возрасте 18-20 лет, курсантов 18-22 лет установил, что из общего количества осмотренных в плановом порядке призывников, 52,4 % нуждались в стоматологической помощи, а в западном регионе нашей страны этот показатель доходил до 80-85 % с явными ежегодными тенденциями к ее увеличению. Основную причину данного положения автор связывает прежде всего с крайне низким уровнем ее оказания именно перед призывом данной категории населения в лечебно-профилактических учреждениях МЗ Украины. Исключительно из-за этого, впоследствии, военные медицинские учреждения вынуждены дополнительно тратить весьма значительные деньги и время на оказания им медицинской помощи.

Наряду с этим, ряд исследователей в этой области связывают данное положение с дополнительными нагрузками и стрессами, а также спецификой срочной службы военнослужащих и курсантов военных учебных учреждений [23-26]. Так, по данным [26] распространенность заболеваний тканей пародонта среди военнослужащих в возрасте 18-22 лет достигает 98 %. При этом, исходя из исследований [27] достаточно сходны показатели стоматологической заболеваемости наблюдались и среди военнослужащих военно-морского флота, которые согласно данным [24] в 1,6 раза выше, чем среди военнослужащих сухопутных войск и почти в 3 раза выше с аналогичными показателями среди моряков в 1983-1989 годах, связывая данное положение с дезантацией, которая со временем приводит к снижению порога иммунной системы и, как следствие, общей резистентности всего организма. Указывает также на отсутствие должной необходимой санации у допризывников по месту проживания.

Весьма высокие показатели заболеваний тканей пародонта и кариеса зубов среди призывников в ряды военно-морского флота Украины отмечаются также в исследованиях [28-31], согласно которым самая большая их величина фиксируется исключительно в западном регионе нашей страны, достигая практически 98 % по кариесу. При этом автором доказано, что у них, с увеличением сроков службы во флоте оно достигает 100 %, а заболевания тканей пародонта отмечаются на уровне 87 %. По мнению автора данное положение связано с увеличением степени дисбиоза в 2 раза относительно нормы и в 6 раз с увеличением их сроков военной службы.

Достаточно высокие показатели заболеваний тканей пародонта у учащихся военных училищ отмечаются также в исследованиях [32], согласно данным стоматологических осмотров которых они фиксируют на уровне 70,1 %, связывая это с плохой гигиеной полости рта и генетической склонностью к стоматологическим заболеваниям.

Следует также отметить, что наряду с основными стоматологическими заболеваниями у лиц призывного возраста, также наблюдаются клинически выраженные формы дисфункции височно-нижнечелюстного суставов [33].

По мнению целого ряда исследователей наиболее эффективным и содержательным выходом из создавшегося положения, как с социальной, так и медицинской точки зрения, по значительному снижению стоматологической заболеваемости и роста уровня ортопедической помощи лицам молодого возраста и, особенно, призывникам и военнослужащим вооруженных сил Украины, есть только один путь – принятие целенаправленных государственных программ по коренному реформированию организации оказания стоматологической помощи данной категории населения Украины [34-37].

Приведенные выше материалы убедительно свидетельствуют о достаточно высоком уровне стоматологической заболеваемости среди молодого населения Украины, убедительно доказанных тенденциях ее увеличения как с возрастом так и во времени, крайне низком уровне ортопедической помощи данной возрастной категории населения, ставя тем самым неотложную задачу перед государством по ее коренному реформированию как в целом так и, особенно, среди допризывников в Вооруженные Силы Украины, которые по вполне понятным причинам обязаны быть полностью санированы и в том числе ортопедически.

Список литературы

1. **Мунтян Л. М.** Частота виникнення, поширеність вторинних часткових адентій та зубощелепних деформацій у осіб молодого віку / Л. М. Мунтян, А. М. Юр // Український стоматологічний альманах. – 2010. – № 5. – С. 25-26.

2. **Ожоган З. Р.** Особливості клінічної картини дефектів зубних рядів у осіб молодого віку / З. Р. Ожоган, Л. П. Вдовенко // Дентальные технологии. – 2006. – № 3-6 (28-31). – С. 19-21.

3. Распространенность, интенсивность, структура, тенденции развития малых включенных дефектов зубных рядов у лиц молодого возраста и их осложнений / Лабунец В. А., Диева Т. В., Семенов Е. И. [и др.] // Вісник стоматології.

– 2013. - №1. – С. 93-100.

4. **Лепский В. А.** Стоматологический статус соматически здоровых молодых людей Украины / В. В Лепский, Т. В. Колесник, О. В. Деньга // Вісник стоматології. – 2011. – № 4. – С. 76-79.

5. **Заблоцький Я. В.** Поширеність та структура дефектів зубних рядів у населення м. Львова та Львівської області / Я. В. Заблоцький, Н. М.Дидик // Вісник стоматології. – 2005. – №4. – С. 77-87.

6. **Макєєв В. Ф.** Частота дефектів зубів та зубних рядів у пацієнтів 13-17 років залежно від віку / В. Ф. Макєєв, Г.Б. Мартінек // Український стоматологічний альманах. – 2012. - №1. – С. 106-110.

7. **Лабунець О. В.** Клінічне обгрунтування раннього ортопедичного лікування малих включених дефектів зубних рядів у молодому віці : автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата медичних наук: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд.. мед. наук: спец. 14.01.22 «Стоматологія» / О. В. Лабунець. – Одеса, 2015. – 20 с.

8. **Драгомирецкая М. С.** Стоматологический статус молодежи Украины / М. С. Драгомирецкая, Т. В. Колесник, В. В. Лепский // Український стоматологічний альманах. – 2012. - №2(1). – С. 54-56.

9. **Махницький Д. М.** Поширеність дефектів зубівгзубних рядів серед дітей та молоді м. Києва / Д. М. Махницький, Є. А. Кульгінський // Український стоматологічний альманах. - 2012. - № 5. - С. 146-147.

10. Частота возникновения и анатомо-топографическая характеристика вторичных зубочелюстных аномалий и деформаций у лиц молодого возраста гг. Ивано-Франковска и Тернополя с малыми включенными дефектами зубных рядов / О.В. Лабунец, О.В. Деньга, В.А. Лабунец [и др.] // Галицький лікарський вісник. – 2014. -№2(21). – С. 43-46.

11. **Захарова Г. Є.** Зміна структури оклюзійної поверхні зубних рядів унаслідок утрати перших постійних молярів / Г. Є. Захарова // Современная стоматология. - 2007. - № 3. - С. 132-136.

12. Мартінис Г. Б. Клініко-біометричні та функціональні зміни у зубощелепній системі підлітків із малими дефектами зубних рядів і методи їх попередження: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. мед. наук: спец. 14.01.22 «Стоматологія» / Г. Б. Мартінис. – Львів. 2003. - 18 с.

13. **Дєньга О. В**. Рівень функціональних реакцій у порожнині рота та структурно-функціональний стан кісткових тканин у процесі комплексного ортопедичного лікування включених поодиноких дефектів зубних рядів / О.В. Дєньга, В.В. Лепський, Є.М. Дєньга, М.С. Дрогомирецька // Новини стоматології. – 2012. - №1. – С. 91-94.

14. **Дмитренко І. А.** Стан зубощелепної системи у хворих із середніми і великими дефектами зубних рядів / І. А. Дмитренко, З. Р. Ожаган // Український стоматологічний альманах. – 2009. - №3. – С.23-25.

15.**Вдовенко Л. П.** Стан скронево-нижньощелепного суглоба при протезуванні хворих із малими дефектами зубних рядів / Л. П. Вдовенко, З. Р. Ожоган // Вісник стоматології. - 2008. - № 3. - С. 55-58.

16. **Долгалев А. А.** Комплексная диагностика окклюзионных нарушений зубных рядов у пациентов с патологией височно-нижнечелюстного сустава / А. А. Долгалев // Вестник новых медицинских технологий. – 2008. - №2. – С. 226-228.

17. **Драгомирецька М. С.** Стан СНЩС у пацієнтів з дефектами зубного ряду малої протяжності та вторинними деформаціями з урахуванням переважної сторони жування / М. С. Дрогомирецька, Р. О. Мірза // Проблеми екології та медицини. Матеріали науково-проктичної конференції «Інноваційні технології в стоматології і клінічній медицині». – Полтава. – 2011. - №3-4(15). – С. 78-79.

18. Виды смещения зубов при вторичных зубочелюстных аномалиях и деформациях у лиц молодого возраста с малыми включенными дефектами зубных рядов / В. А. Лабунец, Т. В. Диева, Е. И. Семенов [и др.] // Вісник стоматології. – 2012. - №2. – С. 62-66.

19. **Лепский В.В.** Стоматологический статус соматически здоровых молодых людей Украины / В.В. Лепский, Т.В. Колесник, О.В. Деньга / Вісник стоматології. – 2011. - №4. – С. 76-79.

20. **Камалов Р. Х.** Стан та шляхи удосконалення стоматологічної допомоги в Збройних Силах України / Р.Х. Камалов, А.М. Лихота, В.Н. Белінський // Військова медицина України. – 2001. - №1. – С. 41-43.

21. **Камалов Р.Х.** Стан стоматологічного забезпечення військовослужбовців Збройних Сил України та завдання з подальшого удосконалення стоматологічної допомоги в умовах недостатнього фінансування // Збір керівного складу медичної служби Збройних Сил України 25-27 лютого 2004 р.: Зб. доп. – К.: УВМА, 2004. – Ч. ІІ. – С. 39-53.

22. **Камалов Р.Х.** Сучасний стан та перспективи розвитку організації надання стоматологічної допомоги військовослужбовцям Збройних Сил України / Р. Х. Камалов // Військова медицина України. – 2004. - №3. – С. 5-11.

23. **Алимский А. В.** Показатели пораженности кариесом зубов у студентов первого курса Военного университета / А.В. Алимский, В.Г. Никоненко, Е.С. Смолина // Стоматология для всех. – 2006. - №4. – С. 54-55.

24. **Алфімов В.** Профілактика захворювань військовослужбовців: проблеми та головні напрямки / В. Алфімов, Г. Гордієвський // Морська держава. – 2003. - №6. - С.16-21.

25. **Балин В. Н.** Актуальные пробемы военной стоматологии на современном этапе / В. Н. Балин // Военная стоматология. – 1995. - №4. – С. 21-26.

26. Военная стоматология / [под ред. В. И. Прохватилова] . – СПб. ВМедА. – 2008. – 512 с.

27. **Луничева Н. В.** Эпидемиологическая обстановка по кариесу среди рядового состава военнослужащих срочной службы / Н. В.Луничева, А. Л. Пурундин // Новое в стоматологии. – 2005. - №5. – С. 87-90.

28. **Крячко А. Г.** Стоматологічна захворюваність військовослужбовців України та розробка профілактичних заходів : авто реф. на здобуття наук. ступеня канд.. мед. наук: спец. 14.01.22 «Стоматологія» / А. Г. Крячко. – Одеса, 2009. – 23 с.

29. **Крячко А. Г** Состояние полости рта у военнослужащих ВМС Украины с разным сроком службы / А. Г. Крячко // Вісник стоматології. - 2008. - № 5/6. - С. 134-137.

30. **Косенко К. Н.** Стоматологическая заболеваемость призывников Военно-Морских сил Украины / К. Н. Косенко, А. Г. Крячко // Вісник стоматології. – 2008. - №2. – С. 112-118.

31. **Крячко А. Г.** Стан ротової порожнини у військовослужбовців Військово-Морських сил України / А. Г. Крячко // Військова медицина України. – 2007. – Т.7. №1. – С. 23-28.

32. **Колесник Т. В.** Комплексна профілактика запальних захворювань пародонту у студентської молоді : авто реф. на здобуття наук. ступеня канд. мед. наук: спец. 14.01.22 «Стоматологія». – Одеса, 2015. – 20 с.

33. **Моргунская В. А.** Состояние височно-нижнечелюстного сустава у лиц призывного возраста / В. А. Моргунская, Т. Б. Людчик // Стоматология. – 2011. - №2. – С. 29-31.

34. **Угляр І. М.** Діагностика оклюзій них порушень у пацієнтів з частковими дефектами зубних рядів / І. М. Угляр // Забезпечення здоров’я нації та здоров’я особистого, як пріоритетна функція держави. Матеріали науково-

практичної конференції 5-6 квітня. Одеса. – 2013.

35. **Крячко А. Г**. Влияние профилактических средств на состояние полости рта у военнослужащих ВМС Украины / А. Г. Крячко, К. Н. Косенко, О. А. Макаренко // Вісник стоматології. – 2007. - №2. – С. 28-32.

36. Мониторинг стоматологической заболеваемости у детей Украины. В кн. Эпидемиология стоматологических заболеваний. Материалы конференции (Ивано-Франковск, 15-17 апреля 2004 г.) / [К. Н. Косенко, О. В. Деньга и соавт.]. – 2004. – С. 18-19.

37. Медико-соціальне обґрунтування обов’язкового раннього ортопедичного лікування малих дефектів зубних рядів осіб 15-29 років. Методичні рекомендації. Одеса. – 2007. – 22 с.

REFERENCE

1. **Muntjan LM, Jur AM.** The incidence of, Prevalence of secondary partial adentia and dentofacial deformities in young patients *Ukrai'ns'kyj stomatologichnyj al'manah.* 2010;5:25-26.

2. **Ozhogan ZR, Vdovenko L P.** Features of the clinical picture of dentition defects in young people. *Dental'nye tehnologii.* 2006;3-6(28-31):19-21.

3. **Labunec VA, Dieva TV, Semenov EI, Diev EV, Kulikov MS, Lepsikj VV, Lepskij VV, Rozhkova NV, Labunec OV, Shablij VF.** Prevalence, intensity, structure, trends in the development of small included defects of dentition in young people and their complications. *Visnyk stomatologii'*. 2013;1:93-100.

4. **Lepskij VA., Kolesnik TV., Den'ga OV.** Dental status of somatically healthy young people of Ukraine. *Visnyk stomatologii'*. – 2011. – № 4. – С. 76-79.

5. **Zabloc'kyj Ja V, Dydyk N M**. Prevalence and structure of dentition defects in the population. Lviv and Lviv region. *Visnyk stomatologii'.* 2005;4:77-87.

6. **Makjejev V. F., Martinek G.B**. The frequency of defects of teeth and dentition in patients 13 to 17 years, depending on age. *Ukrai'ns'kyj stomatologichnyj al'manah.* 2012;1:106-110.

7. **Labunec' O. V.** *Klinichne obg'runtuvannja rann'ogo ortopedychnogo likuvannja malyh vkljuchenyh defektiv zubnyh rjadiv u molodomu vici* [Clinical justification of early orthopedic treatment of small included defects of dentition at a young age]**:** Abstract of a candidate's thesis of medical sciences. *Odesa*;2015:20.

8. **Dragomireckaja M. S., Kolesnik T. V., Lepskij V. V.** Dental status of young people of Ukraine. Ukrai'ns'kyj stomatologichnyj al'manah. 2012.;2(1):54-56.

9. **Mahnyc'kyj D. M. Kul'gins'kyj Je. A.** Prevalence of defects of teeth dentition among children and youth of Kiev. *Ukrai'ns'kyj stomatologichnyj al'manah.* 2012;5:146-147.

10. **Labunec O.V., Den'ga O.V., Labunec V.A., Dieva T.V., Lepskij V.V., Lepskij V.V., Romanova Ju.G** Frequency of occurrence and anatomical and topographic characteristics of secondary dentition anomalies and deformities in young people of Ivano-Frankivsk and Ternopil with small included defects of dentitio. *Galyc'kyj likars'kyj visnyk*. 2014;2(21):43-46.

11. **Zaharova G. Je.** Changes in the structure of the occlusal surface of the dentition due to the loss of the first permanent molars. *Sovremennaja stomatologija*. 2007;3:132-136.

12. **Martinys G. B.** *Kliniko-biometrychni ta funkcional'ni zminy u zuboshhelepnij systemi pidlitkiv iz malymy defektamy zubnyh rjadiv i metody i'h poperedzhennja* [Clinical-biometric and functional changes in dental system of adolescents with small defects of dentition and methods of their prevention] Abstract of a candidate's thesis of medical sciences. *L'viv;* 2003:18.

13. **Djen'ga O. V., Leps'kyj V.V., Djen'ga Je.M., Drogomyrec'ka M.S**. The level of functional reactions in the oral cavity and the structural and functional state of bone tissues in the process of complex orthopedic treatment of included single defects of dentition. *Novyny stomatologii'.* 2012;1:91-94.

14. **Dmytrenko I. A., Ozhagan Z. R.** The state of the dentition in patients with medium and large defects of the dentition. *Ukrai'ns'kyj stomatologichnyj al'manah.* 2009;3:23-25.

15. **Vdovenko L. P., Ozhogan Z. R**. Condition of temporomandibular joint in prosthetics of patients with small defects of dentition. *Visnyk stomatologii'.* 2008;3:55-58.

16. **Dolgalev A. A.** Complex diagnostics of occlusive dentition disorders in patients with temporomandibular joint pathology. *Vestnik novyh medicinskih tehnologij.* 2008;2:226-228.

17. **Dragomyrec'ka M. S., Mirza R. O**. The state of TMJ in patients with defects of the dentition of small extent and secondary deformities taking into account the predominant side of chewing. *Problemy ekologii' ta medycyny. Materialy naukovo-proktychnoi' konferencii' «Innovacijni tehnologii' v stomatologii' i klinichnij medycyni». Poltava*.2011;3-4:(15):78-79.

18. **Labunec V. A., Dieva T. V., Semenov E. I., Lepskij V. V., Lepskij V. V., Diev E. V., Rozhkova N. V., Kulikov M. S., Labunec O. V.** Виды смещения зубов при вторичных зубочелюстных аномалиях и деформациях у лиц молодого возраста с малыми включенными дефектами зубных рядов / // *Visnyk stomatologii'*. 2012;2:62-66.

19. **Lepskij V.V., Kolesnik T.V., Den'ga O.V.** Dental status of somatically healthy young people of Ukraine. *Visnyk stomatologii'*. 2011;4:76-79.

20. **Kamalov R. H., Lyhota A.M., Belins'kyj V.N**. State and ways to improve dental care in the Armed Forces of Ukraine. *Vijs'kova medycyna Ukrai'ny*. 2001;1:41-43.

21. **Kamalov R. H**. The state of dental support of servicemen of the Armed Forces of Ukraine and the tasks for further improvement of dental care in conditions of insufficient funding. *Zbirnyk kerivnogo skladu medychnoi' sluzhby Zbrojnyh Syl Ukrai'ny 25-27 ljutogo 2004 r.: Zb. dop. K.: UVMA, 2004;Ch*. II:39-53.

22. **Kamalov R. H.** Current state and prospects of development of the organization of dental care for servicemen of the Armed Forces of Ukraine**.** *Vijs'kova medycyna Ukrai'ny*. 2004;3:5-11.

23. **Alimskij A. V., Nikonenko V.G., Smolina E.S**. Indicators of dental caries in first-year students of the Military University. *Stomatologija dlja vseh*. 2006;4:54-55.

24. **Alfimov V., Gordijevs'kyj G.** Prevention of diseases of servicemen: problems and main directions. *Mors'ka derzhava*. 2003;6:16-21.

25. **Balin V. N.** Actual problems of military dentistry at the present stage. *Voennaja stomatologija*. 1995;4:21-26.

26. **Prohvatilov V. I.** *Voennaja stomatologija* [Military dentistry. *SPb. VMedA;* 2008:512.

27. Lunicheva N. V., Purundin A. L. Epidemiological situation on caries among the rank and file of conscripts. *Novoe v stomatologii*. 2005;5:87-90.

28. **Krjachko A. G.** *Stomatologichna zahvorjuvanist' vijs'kovosluzhbovciv Ukrai'ny ta rozrobka profilaktychnyh zahodiv* [Dental morbidity of servicemen of Ukraine and development of preventive measures]: Abstract of a candidate's thesis of medical sciences. *Odesa*; 2009:23.

29. **Krjachko A. G.** The state of the oral cavity in Ukrainian Navy servicemen with different service life**.** *Visnyk stomatologii'.* 2008;5/6:134-137.

30. **Kosenko K. N. Krjachko A. G.** Dental morbidity of conscripts of the Naval forces of Ukraine. *Visnyk stomatologii'*. 2008;2:112-118.

31. **Krjachko A. G.** The state of the oral cavity in servicemen of the Naval forces of Ukraine. *Vijs'kova medycyna Ukrai'ny.* 2007’1(7):23-28.

32. **Kolesnyk T. V.** Kompleksna profilaktyka zapal'nyh zahvorjuvan' parodontu u students'koi' molodi [Comprehensive prevention of inflammatory periodontal diseases in students]: Abstract of a candidate's thesis of medical sciences. *Odesa;* 2015:20.

33. **Morgunskaja V. A., Ljudchik T. B.** The state of the temporomandibular joint in persons of military age. *Stomatologija*. 2011;2:29-31.

34. **Ugljar I. M.** *Diagnostyka okljuzij nyh porushen' u pacijentiv z chastkovymy defektamy zubnyh rjadiv* [Diagnosis of occlusive disorders in patients with partial dentition defects]. *Zabezpechennja zdorov'ja nacii' ta zdorov'ja osobystogo, jak priorytetna funkcija derzhavy. Materialy naukovo-praktychnoi' konferencii' 5-6 kvitnja. Odesa*; 2013.

35. **Krjachko A. G., Kosenko K. N., Makarenko O. A**. The effect of preventive measures on the oral cavity in the Ukrainian Navy. *Visnyk stomatologii'*. 2007;2:28-32.

36. **Kosenko K. N., Den'ga O. V. i soavt.** Monitoring of dental morbidity in children of Ukraine. In the book. Epidemiology of dental diseases. *Materialy konferencii (Ivano-Frankovsk, 15-17 aprelja 2004 g.).* 2004:18-19.

37. *Medyko-social'ne obg'runtuvannja obov'jazkovogo rann'ogo ortopedychnogo likuvannja malyh defektiv zubnyh rjadiv osib 15-29 rokiv* [Medical and social substantiation of obligatory early orthopedic treatment of small defects of dentition of persons 15-29 years]. *Metodychni rekomendacii'. Odesa;* 2007:22.

Поступила 16.11.19

DOI 10.35220/2078-8916-2019-34-4-61-67

УДК 616-006-02:578](048.8)

І. С. Бродецький, к.мед.н.

Національний медичний університет
імені О.О. Богомольця

ВПЛИВ РІЗНИХ ВИДІВ ВІРУСІВ НА ПУХЛИНОГЕНЕЗ. ОГЛЯД ЛІТЕРАТУРИ

Вступ. *На сьогоднішній день відомо багато видів різноманітних вірусних агентів, які впливають на пухлиногенез – ВПЛ, ЕБВ, ВГБ, ВГС, Саркоми Капоши вірус, екзогенний ретровірус, та інші. Серед діагностичних методів визначення вірусних агентів виділяють ПЛР (полімеразна ланцюгова реакція) та імуногістохімічне дослідження. Втім, не дивлячись на значну кількість наукових досліджень з приводу впливу вірусної інфекції на пухлиногенез, робіт присвячених системному огляду цієї проблематики – незначна кількість.*

Мета дослідження*. Вивчення впливу різних груп вірусів на пухлиногенез на основі огляду літератури.*

Результати дослідження. *Проведений аналіз більшості літературних джерел показав наявність вираженого синергізму між окремими видами вірусу. При цьому розвиток пухлин слинних залоз є типовим прикладом пухлиногенезу за участю вірусної інфекції, зокрема ВПЛ та ЕБВ.*

Висновок. *Описані види вірусів мають 3 види впливу на пухлиногенез - індукція генетичної нестабільності, відтворення мікрооточення пухлини, зміни в клітинному фенотипі.*

Ключові слова: *онковіруси, пухлини слинних залоз, ВПЛ, ЕБВ, синергізм вірусної інфекції.*

И. С. Бродецкий

Национальный медицинский университет
имени А. А. Богомольца

ВЛИЯНИЕ РАЗЛИЧНЫХ ВИДОВ ВИРУСОВ НА ОПУХОЛЕГЕНЕЗ. ОБЗОР ЛИТЕРАТУРЫ

Вступление*. На сегодняшний день известно много видов различных вирусных агентов, которые влияют на опухолегенез – ВПЛ, ЕБВ, ВГБ, ВГС, Саркомы Капоши вирус, экзогенний ретровирус, и другие. Среди диагностических методов определения вирусных агентов выделяют ПЦР (полимеразная цепная реакция) и иммуногистохимическое исследования. Впрочем, несмотря на значительное количество научных исследований по поводу влияния вирусной инфекции на опухолегенез, работ посвященных системному обзору этой проблематики – незначительное количество.*

Цель исследования. *Изучение влияния различных групп вирусов на опухолегенез на основе обзора литературы.*

Результаты исследования*. Проведенный анализ большинства литературных источников показал наличие выраженного синергизма между отдельными видами вирусов. При этом развитие опухолей слюнных желез является типичным примером опухолегенеза с участием вирусной инфекции, в частности ВПЧ и ЕБВ. Выводы. Описанные виды вирусов имеют 3 вида воздействия на опухолегенез – индукция генетической нестабильности, воспроизведение микроокружения опухоли, изменения в клеточном фенотипе.*

Ключевые слова*: онковирусы, опухоли слюнных желез, ВПЧ, ЭБВ, синергизм вирусной инфекции.*

I. S. Brodetskyi

National medical University named
after O. O. Bogomolets

INFLUENCE OF DIFFERENT TYPES OF VIRUSES ON TUMORGENESIS. LITERATURE REVIEW.

ABSTRACT

Introduction. *Many types of viral agents that influence tumorgenesis are known today - HPV, EBV, HBV, HCV, Kaposi's Sarcoma virus, exogenous retrovirus, and others. Among the diagnostic methods for determining viral agents are PCR (polymerase chain reaction) and immunohistochemical study. The first determines the titer of the virus in the patient's blood (by the presence of antigen or the number of antibodies), the second the presence*

© Бродецький І. С., 2019.